LLAIS
Eich llais mewn iechyd a gofal cymdeithasol | Your voice in health and social care

BETH RYDYN NI'N EI GLYWED:

YR OEDI I LAWDRINIAETH CADARNHAU RHYWEDD

Hydref 2026

Fformatau hygyrch
Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. Os hoffech chi gael y ddogfen mewn fformat neu iaith arall, cysylltwch â ni drwy anfon e-bost at ymholiadau@llaiscymru.org neu ffonio 02920 235 558.

Crynodeb

Ar ddiwedd mis Awst 2026, cafodd atgyfeiriadau ar gyfer llawdriniaethau cadarnhau rhywedd, asesiadau llawfeddygol a llawdriniaethau wedi'u trefnu drwy Wasanaeth Rhywedd Cymru eu gohirio wrth i adolygiad clinigol annibynnol gael ei gynnal. Gwnaed y penderfyniad gan Gyd-bwyllgor Comisiynu GIG Cymru (CBCGC), sy'n comisiynu gwasanaethau arbenigol ar ran saith bwrdd iechyd Cymru.

Ers hynny, mae pobl yr effeithiwyd arnynt, a'r sefydliadau sy'n eu cefnogi, wedi dweud wrthym am drallod difrifol, llawdriniaethau wedi'u canslo dyddiau neu oriau cyn yr oeddent i fod i ddigwydd, a misoedd o beidio â gwybod beth sy'n digwydd nesaf. Dywedodd rhai wrthym eu bod nhw clywed llawer am yr oedi am y tro cyntaf ar gyfryngau cymdeithasol. Ysgrifennodd y bwrdd iechyd sy'n cynnal Gwasanaeth Rhywedd Cymru at 451 o bobl.Y cam cyntaf yr adolygiad yn cwmpasu tua 60 o bobl, felly nid yw'r rhan fwyaf yn gwybod eto pryd y bydd eu hachos yn cael ei ystyried.

Dywedodd pobl wrthym eu bod eisiau:

- cyfathrebu clir a rheolaidd am yr adolygiad a'i gynnydd
- rhesymau clir dros yr oedi, a'r dystiolaeth y tu ôl iddo
- amserlenni y gallant gynllunio o'u cwmpas
- llais go iawn mewn penderfyniadau am eu gofal
- cefnogaeth emosiynol a seicolegol tra byddant yn aros
- hyder bod penderfyniadau'n cael eu harwain yn glinigol, yn dryloyw ac yn seiliedig ar dystiolaeth

Mae'r adroddiad hwn yn nodi'r hyn y mae pobl wedi'i ddweud wrthym. Rydym yn ei rannu gyda'r CBCGC i lywio ei gyfarfod Is-bwyllgor Ansawdd, Diogelwch a Chanlyniadau ar 30 Hydref. Bydd Llais yn nodi ei farn ei hun ar sut y gwnaethpwyd y penderfyniad, a'i sylwadau ffurfiol i'r CBCGC, ar wahân.

EIN DULL

Ein rôl a sut y gwnaethom gasglu'r wybodaeth hon

EIN RÔL

Ein gwaith ni yw gwrando ar bobl, sicrhau bod eu lleisiau yn cyrraedd y rhai sy'n gwneud penderfyniadau, a dal gwasanaethau i gyfrif am sut mae pobl yn cael eu trin. Mae pawb sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal yng Nghymru yn haeddu gwybod beth sy'n digwydd i'w gofal, i ddeall pam, a dweud eu dweud. Mae hynny'n berthnasol i'r gwasanaeth hwn fel y byddai yn unrhyw le arall.

Rhwng diwedd Awst a dechrau Hydref 2026, clywsom gan:

- 27 o bobl drwy ein harolwg cenedlaethol
- 5 o bobl mewn cyfweliadau un-i-un
- 7 sefydliad cynrychioladol, sy'n cefnogi ac yn gweithio gyda nifer fawr o bobl drawsrywiol ac anneuaidd ledled Cymru

Daeth y rhan fwyaf o'r hyn a glywsom gan bobl yr effeithiwyd arnynt yn uniongyrchol gan yr oedi, neu gan sefydliadau sy'n eu cefnogi. Ni chlywsom gan unrhyw un oedd yn cefnogi'r seibiant.

Mae'r adroddiad hwn yn adlewyrchu'r hyn a ddywedodd pobl a sefydliadau wrthym. Nid yw'n arolwg o bawb yr effeithir arnynt, ac nid yw'n honni ei fod yn siarad ar ran pob un o'r 451 o bobl ar y llwybr llawfeddygol nac ar gyfer y gymuned drawsrywiol gyfan. Mae'r sefydliadau cynrychioliadol y gwnaethom gyfarfod â nhw yn gweithio gyda llawer o bobl yr effeithir arnynt gan y saib, felly mae eu barn hefyd yn adlewyrchu profiadau y tu hwnt i'r rhai a siaradodd â ni'n uniongyrchol.

SUT RYDYN NI'N DISGRIFIO'R HYN A GLYWSOM

Mae "rhai" yn golygu thema a godwyd gan rai o'r bobl neu'r sefydliadau a glywsom ganddynt.

Mae "llawer" yn golygu thema a godwyd gan gyfran fawr o'r bobl a glywsom ganddynt, a chan sawl sefydliad.

Nid ydym yn defnyddio'r geiriau hyn i amcangyfrif pa mor gyffredin yw barn ar draws pawb yr effeithir arnynt.

Gyda diolch i Trans Partnership Cymru, Cwiar Cymru, Pride Cymru, Umbrella Cymru, TransActual a phawb a roddodd eu hamser i rannu eu profiadau gyda ni.

YR HYN A GLYWSOM

Beth mae pobl wedi'i ddweud wrthym

Gofid ac ansicrwydd

Roedd y neges gryfaf a glywsom yn ymwneud â'r effaith ar iechyd meddwl pobl. Cafodd llawdriniaeth rhai ei chanslo ar ôl cymryd gwyliau, teithio'n bell, neu gyrraedd yr ysbyty. Roedd llawer wedi aros blynyddoedd. Iddyn nhw, roedd yr oedi'n teimlo'n llai fel oedi ac yn fwy fel colli rhywbeth roedden nhw wedi gweithio tuag ato ers amser hir.

> **"Rydw i wedi bod yn aros dros ddeng mlynedd am lawdriniaeth ac mae wedi gwneud i mi deimlo mor anobeithiol."**

Dywedodd pobl wrthym nad yw peidio â gwybod beth sy'n digwydd nesaf wedi ei hun bod yn niweidiol. Disgrifiasant nad oeddent yn gallu
gynllunio gwaith, astudio, perthnasoedd nac arian tra bod ansicrwydd am eu triniaeth. Roedd pobl hŷn yn poeni y gallai oedi pellach effeithio ar eu hiechyd, eu cymhwysedd neu faint y byddent yn elwa o lawdriniaeth.

> **"Rydyn ni'n bodoli mewn ansicrwydd. Dydw i ddim yn byw, dim ond goroesi ydw i."**

Roedd rhai pobl yn ansicr pa gymorth emosiynol a seicolegol oedd ar gael, ac a allai gwasanaethau'r GIG a'r trydydd sector ateb y galw ychwanegol.

Dywedodd pobl wrthym fod Gwasanaeth Rhywedd Cymru wedi bod yn gefnogaeth iddyn nhw, ond ei bod hi'n anodd siarad â rhywun oherwydd bod y llinellau ffôn yn rhy brysur ar gyfer nifer y galwadau.

Sut y daeth pobl i wybod

Roedd rhai o'r bobl roedden ni wedi clywed ganddyn nhw wedi cael gwybod am yr oedi drwy gyfryngau cymdeithasol, ffrindiau neu rwydweithiau cymunedol cyn unrhyw gyswllt swyddogol, ac bu rhai'n aros am ddyddiau am lythyr. Teimlai pobl yn gryf y dylai'r rhai yr effeithir arnynt yn uniongyrchol fod wedi cael gwybod yn gyntaf.

> **"Clywais gyntaf ei fod wedi cael ei ganslo drwy'r cyfryngau cymdeithasol, ac ni chefais ohebiaeth uniongyrchol tan y dydd Mawrth canlynol."**

Mae pobl wedi dweud wrthym am y trafferth cael diweddariadau. Mae llawer yn ansicr pa sefydliad sy'n gyfrifol am atgyfeiriadau, rhestrau aros, penderfyniadau ynghylch triniaeth neu gyfathrebu, ac mae rhai wedi cael eu trosglwyddo rhwng sefydliadau heb ateb.

Cwestiynau am y penderfyniad a'r adolygiad

Nid yw llawer o'r bobl y clywsom ganddynt yn deall pam y cafodd llawdriniaeth ei gohirio cyn i'r adolygiad ddechrau, na pham mae'r oedi yn cwmpasu'r llwybr llawfeddygol cyfan. Nododd rhai bod y pryderon a adroddwyd yn gyhoeddus yn ymwneud ag atgyfeiriadau

diweddar, tra atgyweiriwyd y rhai cyntaf ar y rhestr i gael eu hadolygu tua dwy flynedd yn ôl.

> **“Rydw i wedi cael fy asesu'n barod, rydw i eisoes wedi mynd drwy'r broses, pam mae fy achos yn cael ei adolygu eto?”**

Dywedodd sefydliadau sy'n cefnogi pobl mewn asesiadau adolygu wrthym fod rhai cwestiynau, am berthnasoedd, cyllid a bywydau cymdeithasol, yn teimlo'n aneglur o ran pwrpas ac nad oeddent yn gysylltiedig ag adolygiad clinigol. Mae pobl wedi dweud wrthym bod nhw eisiau gwybod beth yw pwrpas yr adolygiad, sut bydd eu gwybodaeth yn cael ei defnyddio, ac a allai greu rhwystrau newydd i lawdriniaeth. Roedd rhai yn poeni y byddai newidiadau i gymhwysedd, fel trothwyon mynegai mas y corff, neu lawdriniaeth ar y frest yn cael eu cysylltu â thriniaethau eraill.

Mynegodd sefydliadau cynrychioliadol bryderon bod barn aelodau'r teulu ymysg yr wybodaeth a ddylanwadodd ar y penderfyniad i atal gwasanaethau. Roeddent yn nodi bod llawer o bobl draws yn profi gwrthodiad teuluol ac yn gofyn sut mae dewisiadau oedolion eu hunain yn cael eu pwyso a'u mesur yn erbyn barn pobl eraill. Gall unrhyw un fynegi pryder am wasanaeth. Nid a ddylid gwrando ar bryderon o'r fath yw'r cwestiwn, ond sut maent yn cael eu pwyso a'u mesur pan fydd penderfyniadau'n effeithio ar ofal oedolion eu hunain.

Roedd rhai pobl yn gweld yr oedi yng nghyd-destun y ddadl ehangach am hawliau pobl draws a gofal iechyd ac yn teimlo eu bod yn cael eu trin yn wahanol i gleifion eraill.

> **“Fyddai hyn ddim wedi digwydd gyda gwasanaethau eraill.”**

Effeithiau ehangach

Roedd rhai o bobl wedi disgrifio colli arian ar deithio, llety a gwyliau nad oedd modd ei ad-dalu, a chynlluniau ar gyfer gwaith ac astudio yn cael eu gohirio. Dwedodd rhai eu bod yn ystyried triniaeth breifat, nid o ddewis ond am na allant weld diwedd ar yr aros. Roeddent yn tynnu sylw at y ffaith nad yw hyn yn opsiwn i bawb, ac yn poeni ei fod yn creu annhegwch ar sail yr hyn y gall pobl ei fforddio.

Mae'r CBCGC wedi cadarnhau y gellir ad-dalu'r costau hyn, ac rydym yn croesawu. Dywedodd rhai pobl wrthym fod rhai treuliau yn anodd eu profi, ac y gellid gwneud y system ar gyfer hawlio'r arian yn ôl yn symlach.

Roedd rhai pobl hefyd yn poeni y bydd rhestrau aros mewn mannau eraill yn parhau i symud wrth i atgyfeiriadau o Gymru gael eu hatal, gan adael pobl yng Nghymru ymhellach ar ei hôl hi pan fydd llawdriniaethau'n ailddechrau.

Profiadau o ofal

Roedd y rhai o bobl yn gwahanu eu pryderon am y penderfyniad oddi wrth y gofal a gawsant. Roeddent yn disgrifio staff Gwasanaeth Rhywedd Cymru fel gweithwyr proffesiynol, tosturiol a chefnogol. Dywedodd rhai wrthym eu bod wedi symud i Gymru,

wedi gweithio yng Nghymru neu wedi astudio yng Nghymru oherwydd y llwybr hwn, ac roeddent yn poeni y gellid colli'r hyn sy'n gweithio'n dda.

> **“Roedd Gwasanaeth Rhywedd Cymru yn broffesiynol ac yn gwneud popeth yn briodol.”**

I rai, mae'r oedi wedi effeithio eu ymddiriedaeth y bydd eu barn yn cyfrif pan fydd penderfyniadau'n cael eu gwneud yn y dyfodol.

STORI EFFAITH

Profiad un person

Mae hi'n gwybod ei bod wedi bod yn berson traws ers ei phlentyndod cynnar. Ar ôl sawl blwyddyn ar y llwybr, a phob asesiad a chymeradwyaeth sydd eu hangen ar y gwasanaeth, roedd hi'n aros am ei hasesiad cyn llawdriniaeth pan glywodd am yr oedi.

> **“Rydw i wedi gwneud popeth sydd ei angen.”**
>
> **“Roedd fel dwrn yn y stumog. Dydw i ddim wedi dod i delerau ag ef."**

Ers hynny, mae hi wedi cael trafferth cysgu neu fwyta, ac mae hi'n poeni am hynny bob dydd. Yr hyn sy'n ei brifo fwyaf yw colli'r sicrwydd a oedd yn ei chadw i fynd.

Nid yw'n deall diben yr oedi, o ystyried pa mor drylwyr oedd ei hasesiad. Ei chwestiynau hi yw'r rhai rydyn ni'n eu clywed amlaf:

> **“Beth yw’r mater sy'n ymwneud â diogelwch cleifion? Pa opsiynau eraill a archwiliwyd cyn oedi? Ble mae'r cyfathrebu? Pa mor hir fydd yr adolygiad yn ei gymryd?**

Mae hi wedi cael cymorth gan gymheiriaid, ond mae hi'n dweud nad oes digon o gymorth iechyd meddwl ar gael i bobl eraill yn ei sefyllfa hi, ac mae hi eisiau cyfathrebu rheolaidd â'r gymuned gyfan, nid dim ond y rheini ar frig y rhestr.

YMATEB CBCGC

Yr hyn y mae CBCGC wedi'i ddweud wrthym

Mae CBCGC yn disgrifio'r oedi fel cam rhagofalus sy'n cael ei arwain yn glinigol wrth iddo geisio sicrwydd ynghylch y llwybr atgyweirio llawfeddygol. Rhoddodd ei Is-bwyllgor Ansawdd, Diogelwch a Chanlyniadau'r gwasanaeth dan fesurau uwch gyfeirio ffurfiol (Lefel 3) ar 24 Awst 2026.

Mae'r pwyllgor wedi dweud:

- **Pam y gweithredodd.** Dangosodd data fod cyfraddau atgyweirio ar gyfer llawdriniaeth gan y gwasanaeth yng Nghymru yn sylweddol uwch nag yn Lloegr, tra bod llai o bobl a atgyweiriwyd ar gyfer rhai triniaethau yn mynd ymlaen i gael llawdriniaeth. Ystyriodd hyn ochr yn ochr â phryderon gan glinigwyrac aelodau o'r teulu, a gohebiaeth arall. Mae'n dweud nad pryderon teuluol oedd yr unig sail dros y penderfyniad.
- **Beth sydd wedi'i oedi.** Atgyfeiriadau newydd, asesiadau llawfeddygol a llawdriniaethau wedi'u trefnu. Mae therapi hormonau, cymorth seicolegol, therapi lleferydd ac iaith ac ôl-ofal yn parhau.
- **Ar bwy mae hyn yn effeithio.** Ysgrifennodd y Bwrdd Iechyd at 451 o bobl ar y llwybr llawfeddygol. Roedd tua 60 o bobl i fod i gael llawdriniaeth cyn diwedd mis Rhagfyr; mae eu hachosion yn cael eu hadolygu yn gyntaf, yn nhrefn dyddiad. Bydd pobl sy'n gallu bwrw ymlaen ar ôl adolygiad yn cael blaenoriaeth.
- **Yr adolygiadau.** Mae cylch gorchwyl a Chwestiynau Cyffredin wedi cael eu cyhoeddi. Mae'r adolygiadau achos ar wahân i adolygiad ehangach o'r gwasanaeth, sydd wedi'i gynllunio ers 2024, a disgwylir y canfyddiadau cychwynnol erbyn diwedd 2026.
- **Tryloywder.** Mae wedi cydnabod bod gan bobl gwestiynau heb eu hateb ac wedi ymddiheuro am yr ansicrwydd a'r pryder a achoswyd gan hyn. Ers hynny, mae wedi rhannu gyda Llais y papur argymhelliad a ystyriwyd yn preifat ym mis Awst, a llythyr Gweithredu'r Cadeirydd a gymeradwyodd y penderfyniad, ac sy'n cyhoeddi'r ddau.

Rydym yn croesawu'r camau hyn. Cafodd llawer o'r hyn a glywsom ei gasglu cyn i rai ohonynt gael eu cymryd. Serch hynny, roedd yn dal i ddweud wrthym nad ydynt yn deall yn hollol y rhesymau dros y penderfyniad, nad ydynt yn gwybod pryd y byddant yn clywed am eu gofal eu hunain, ac nad ydynt yn teimlo eu bod yn cael eu cynnwys.

Y CAMAU NESAF

Beth sy’n digwydd nesaf

Rydym wedi cwrdd â CBCGC sawl gwaith, wedi mynegi pryderon pobl, ac wedi cyflwyno eu cwestiynau'n uniongyrchol i'r Cyd-bwyllgor ar 22 Medi, Ers hynny, mae CBCGC wedi ymddiheuro am yr ansicrwydd a achoswyd, wedi cyhoeddi cylch gorchwyl yr adolygiad a'r Cwestiynau Cyffredin, wedi ymrwymo i flaenoriaethu pobl sy'n gallu bwrw ymlaen. , a rhannu a chyhoeddi'r papur argymhelliad a llythyr gweithredu'r Cadeirydd.

Nesaf, byddwn yn:

- nodi ein barn ar sut y gwnaethpwyd y penderfyniad, a'n sylwadau ffurfiol i'r CBCGC, mewn adroddiad llawnach
- rhannu'r adroddiad hwn â byrddau iechyd, CBCGC ac Perfformiad a Gwelliant y GIG
- dal ati i wrando, ac adrodd eto ym mis [mis]

CYMORTH

Os oes angen cymorth arnoch

Os ydych chi'n cael trafferth, does dim rhaid i chi aros:

- **GIG 111, pwyswch 2** i gael cymorth iechyd meddwl brys, 24 awr y dydd
- **Y Samariaid** ar 116 123, am ddim, unrhyw bryd
- **CALL**, llinell gymorth iechyd meddwl Cymru
- **Switchboard**, llinell gymorth LHDTCRhA+
- **Tîm pryderon Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro** (cav.concerns@wales.nhs.uk) ar gyfer cwestiynau am eich gofal eich hun, neu i ofyn am gymorth seicolegol

Os yw bywyd rhywun mewn perygl uniongyrchol, ffoniwch 999.

Dywedwch wrthym am eich profiad

Os yw'r oedi wedi effeithio arnoch chi, rydyn ni eisiau clywed gennych chi. Rhannwch eich stori ar-lein [dolen], neu cysylltwch â'ch tîm Llais lleol. Beth bynnag a ddewiswch, rydyn ni yma i wrando.

Cysylltu â ni a fformatau hygyrch

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. Os hoffech chi gael adborth mewn fformat neu iaith arall, neu os hoffech chi roi adborth, cysylltwch â ni. Rydym yn croesawu galwadau yn Gymraeg. Os byddwch yn ysgrifennu atom yn Gymraeg, byddwn yn ateb yn Gymraeg, yn ddi-oed.

Llais
Adeiladau'r Goron, Parc Cathays, Rhodfa'r Brenin Edward VII, Caerdydd CF10 3NQ
02920 235 558
ymholiadau@llaiscymru.org
www.llaiscymru.org

Ffynonellau

- Diweddariad Gwasanaeth Rhywedd Cymru, 28 Awst 2026 (Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro)
- Diweddariad Gwasanaeth Rhywedd Cymru, 11 Medi 2026 (Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro)